

ВІЧНИЙ ПОКЛИК

Краєзнавча сторінка

Випуск №3

Забудет рідний край — твое всеюне коріння.

Ш. Тичина

НА ПОЧАТКУ червня пролунав дзвінок від Інни Олегівни. Внучка проектувальника Рокитного Петра Щедрина, яка проживає нині в Рівному, була на той час у містечку і побажала зі мною зустрітися. Призначила зустріч біля старого універмагу. Я, нічого не підозрюючи, чекав побачення біля всім відомого універмагу, що по вулиці Кірова, адже нових універсальних магазинів в селищі нині немає, лише одні маркети. Але, як з'ясувалось, що для мене було старим, то для Інни Олегівни давно було новим. Виявляється, колись перший універмаг в Рокитному розміщувався у приміщенні сучасного Приватбанку на вулиці Незалежності. А за моєї пам'яті у цьому архітектурно цікавому будиночку завжди був центральний гастроном з якісними продуктами та незмінним атрибутом радянських часів — безкінечними чергами і дефіцитами.

Але все ж ми зустрілися, не таке вже й велике наше Рокитне, щоб розминутися. Тим паче, прямокутно-гніздовий спосіб проектування селища, завдячуючи Петру Щедриному, не дасть це зробити. Інна Олегівна прийшла з не порожніми руками, а

або вступили до війська добровільно і служили у фронтових частинах, безкоштовно отримувати з державного земельного фонду до 45 га землі, щоб створити садибу (осаду). Внаслідок цих процесів на Поліссі виникли сотні хуторів і всі власники намагалися якнайшвидше документально зафіксувати свої земельні наділи. За моїми підрахунками, на території сучасної Рокитнівщини існувало більше трьохсот хуторів, і в них проживало в де-

кілька разів більше жителів, ніж в селах. Отже, роботи в Петра Щедрина як висококваліфікованого топографо-землепорядника було вдосталь. Всі геодезичні прилади дідуся за свідченням Інни Олегівни нині збережені. Щоправда картографічно зафіксовані хутірські господарства проіснували недовго, процес колективізації у повоєнні роки фактично їх знищив. Лише дерева-дички, земляні підвищення над залишками фундаментів та іноді знайдені черепки глиняного посуду нагадують про їх колишнє існування. Але ось

нашої людини розповідалося у декількох публікаціях на шпальтах районної, обласної та навіть центральної преси. Тож не буду повторюватися. Зупинюся лише на окремих моментах проектування нашого селища, оскільки з'явилися деякі нові деталі.

4 лютого 1921 року селище стало центром Рокитнівської гміни Сарненського повіту Поліського воєводства Польщі. Крім того селище отримало прикордонний статус, що вимагало створення відповідної інфраструктури.

В 1922 році Петро Щедрін одружився на Марії Олександрівні Симонівич, доньці борівського священника. Три роки молода сім'я жила у Боровому у садибі батьків дружини.

У 1922 році головою магістрату Рокитного був вибраний місцевий поляк Йосип Миколайович Лех. За свідченням Петра Щедрина, це була досить енергійна та розумна людина. З польською владою до селища прибула значна кількість військо-

тільки у 1925 році сім'я Щедриних переїхала з Борового до Рокитного, де довгий час проживала на приватних квартирах і паралельно будувала свою садибу. І тільки в 1941 році родина переїхала у свій, знайомий всім корінним рокитнівчанам, дім з мезоніном, що по вулиці Львівській.

А що ж наше рідне Рокитне? Перша п'ятирічка (1922-1927 р.р.) польської окупації була ознаменована інтенсивним будівництвом. Ще й таким, що польський уряд, беручи до уваги всі позитивні трансформації населеного пункту, вирішує в 1927 році надати селищу статус міста. Такий статус ми ще й досі не отримали.

Серед сімейних реліквій сім'ї Щедриних особливу увагу привертає план Рокитного, датований 22 травня 1927 року. Виготовлений він, звичайно, Петром Щедрином на замовлення польського уряду. Вже тоді містечко мало площу 332 га, 79 арів, 96 кв. м. На той час межі нового Рокитного, що простягалось на південь від залізничної колії Київ-Ковель, були такі: східна частина обмежена вулицею Собицького (нині Міцкевича), південна — вул. Полною (нині Червоно-

На зорі заснування

вих, чиновників, інтелігенції, торговий люд. Відразу виник значний попит на купівлю земельних ділянок під будівництво житла та нежитлових приміщень. Магістрат вирішує купити у власника (очевидно це був Володимир Миколайович Охотников, у минулому тасмний радник, сенатор, якому належали в селах Рокитне, Масевичі, Старики 16533 десятини лісу 1547 десятин землі.) 270 гектарів зем-

ного матеріалу, креслень, мап-люнків, щоденників, які залишилися, як сімейні реліквії на згадку про її дідуся. Просила подивитися, проаналізувати з точки зору географа. Відразу зазначу, що ці документи є унікальними. Будь-який музей мав би за честь мати їх у своїх експозиціях. Але слово музей Інна Олегівна категорично не сприймає, оскільки вже навчена гірким досвідом. Канув у лету краєзнавчий музей Рокитного, а разом з ним безслідно зникли найцінніші креслення

Петра Щедрина, які у свій час були надані сім'єю як експонати. Невідомо де посіялись унікальні документи історії нашого селища через чиюсь безвідповідальність, а можливо, навіть злодійкуватість.

Серед картографічного матеріалу переважають плани земельних наділів і маєтків, виготовлені в 30-роках минулого століття на території Кисорицької гміни Сарненського повіту Волинського воєводства. Хоча трапляються плани поселень на території сучасної Березнівщини, Дубровиччини і навіть Пінщини, що на теренах Білорусі.

У ті часи виник справжній ажіотаж на виготовлення документів та планів земельних наділів. Треба розуміти чому. Так звана комасія (об'єднання дрібних черезсмужних ділянок у єдиний масив з хутором на ньому), ліквідація права користування панськими лісами та пасовищами, взамін отримання землі, насправді була спрямована на ліквідацію сільських населених пунктів та пограбування основної маси селян, що особливо яскраво проявилось через створення осадництва. Прийнятий з ініціативи Ю. Пілсудського закон від 17 грудня 1920 р. давав змогу колишнім воїнам та інвалідам, які відзначилися в боях

історія розпорядилася таким чином, що назви хуторів не зникли, а навкіи закарбувалися у людській пам'яті топонімами природних урочищ.

Як вчитель образотворчого мистецтва, декілька слів скажу про якість виконання цих креслень. Диву даєшся, які треба було мати художні здібності, щоб застосовуючи лише туш, фарби, пензлі та пера створювати такі картографічні шедеври. Плани відразу малювалися на паперовій основі, а згодом друкувалися на спеціальній тканині і завірялися печаткою. Досить цікавою виглядає карта Карпилівського надлісництва з кілометровим квартальним січенням та художнім обрамленням у середньовічному стилі. На карті позначені польські осади Окопи, Довгань, Будки-Боровські. Саме у цьому лісництві Петро Щедрін у 1939 році працював гайовим (лісничим) про що свідчить збережений знак-кокарда. (Див. фото)

Серед документів особливу увагу привертають креслення церкви у с. Карпилівка, яку згодом побудував його швагер священик Михайло Олександрович Симонович. Збереглися проекти будівництва вузькоколіївки Рокитне-Мочулянка з топографічними та геодезичними обрахунками, креслення декількох раціоналізаторських винаходів та дерев'яного моста через р. Ствигу.

Про цікаву біографію цієї неорди-

на користатися банківським кредитом. Але це запозичення було швидко повернуто, оскільки вже за місяць всі земельні наділи були розкуплені.

Після купівлі землі магістратом, Йосип Лех звернувся з проханням до Петра Щедрина зробити проект розбивки вулиць, житлових будинків, магазинів, військового містечка. Читачі повинні розуміти, що на той час центром с. Рокитне була територія від місцевої гути до Свято-Успенської церкви. Відтак від залізничного вокзалу до Масевич простягався темний ліс, який пронизували декілька струмків. А вулиць було лише дві. Одна прямувала від переїзду до вокзалу (нині вул. Шевченка), а друга до Кисорич (нині Міцкевича).

Петро Щедрін радо взявся за цю відповідальну роботу. Спочатку на межах викушеної землі були закопані стовпці, потім вирізаний ліс. Згодом вся територія була розбита на земельні ділянки та вулиці, які були позначені пронумерованими кілочками. Пан інженер, як називали Петра Щедрина в Рокитному, виконав свою роботу.

У цій історії є ще один цікавий момент. За цю роботу голова магістрату запропонував Щедрину два земельні наділи, оскільки вільних грошей у казни громади на той час майже не було. Але пан інженер відмовився. Ось як він мотивував це своє рішення: «В виду того, що местечко Охотниково я знал от 1915 г., это было ни деревня, ни село и я от земли отказался и сделал всю работу за ту незначительную сумму денег, которая оказалась в кассе...». Але, що цікаво, вже за місяць вся земля була викуплена. А окремі спритники, як і нині, почали її перепродувати і заробляти на той час солідні гроші. Бачачи все це, і те, що містечко має перспективи для свого розвитку, Петро Щедрін вирішує все ж таки погодитись на умови голови магістрату і придбати дві земельні ділянки (30 соток) з метою будівництва житла. Забігаючи наперед, скажу, що

армійською), західна — вузькоколіїкою Рокитне-Мочулянка. Як бачимо, селище було компактне. На південь від нинішньої Червоноармійської розташовувалось військово містечко КОП (Корпус охорони прикордоння) з навчальними та побутовими приміщеннями, казармами, конюшнями, стрільбищами. Нині серед всіх приміщень і споруд того часу залишилось лише декілька житлових будинків, два бетонних льохи та басейн навіки похований під товщею землі. Взагалі площа військового містечка на той час була досить великою і сягала 14 га, 36 арів, 53 кв. м. Східний периметр військового містечка простягався орієнтовно від перетину вул. Незалежності (у минулому Понятовського) з Червоноармійською, західний прямував на південь від початку вул. Львівської. До речі, вулиця Львівська виявилась єдиною, що зберегла свою назву з польських часів.

Привертають увагу ще такі факти: право носити назву Пілсудського отримала головна вулиця наших гутників — нинішня Пролетарська, сучасна вул. 8 Березня мала назву 3 Травня і прямувала, перетинаючи вул. Пілсудського прямісінько до палацу Розенберга, а р. Бунів на карті була позначена як Рокитнянка.

10 жовтня 2015 р. минає 40 років як Петро Щедрін покинув земне життя, але добра пам'ять про нього назавжди заблукала затишними вуличками та скверами рідного містечка. Бережіть спогади про цю дивовижну людину, адже не дарма кажуть, що людина по справжньому вмирає лише тоді, коли покидає світ останній свідок її життя.

Ведучий сторінки
Юрій ХМЕЛЬОВСЬКИЙ,
вчитель географії Рокитнівського агроліцею.

На фото: 1 — Петро Щедрін з теодолітом; 2 — знак-кокарда гайового; 3 — креслення церкви у с. Карпилівка; 4 — рокитнівська монета часів Польщі з колекції сім'ї Щедриних.

